

اثر بخشی آموزش به شیوه‌ی رویکرد راه حل محور بر افزایش میزان سازگاری اجتماعی و حل بحران هویت نوجوانان دختر

زهرا شاهی^۱، احمد رضا اوجی نژاد^{۲*}

چکیده

هدف این پژوهش بررسی اثر بخشی آموزش به شیوه‌ی رویکرد راه حل محور بر سازگاری اجتماعی و حل بحران هویت نوجوانان دختر در بندرعباس می‌باشد. این پژوهش به روش نیمه تجربی از نوع پیش آزمون و پس آزمون با گروه آزمایش و کنترل است. جامعه‌ی آماری شامل کلیه‌ی نوجوانان دختر شهر بندرعباس می‌باشد. نمونه‌ی پژوهش شامل ۲۰ نفر در گروه آزمایش و ۲۰ نفر در گروه کنترل است که از بین ۸۹ نفری که از میان ۳۱۸ نفر تکمیل کننده پرسشنامه، نمره‌ی پایینی در پرسشنامه‌های بحران هویت و سازگاری اجتماعی اخذ کرده بودند، با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی انتخاب گردیده‌اند. پرسش‌نامه‌ی بحران هویت و سازگاری اجتماعی به همراه اطلاعات دموگرافی آزمودنی‌ها جهت گردآوری داده‌ها استفاده شده است. داده‌ها با استفاده از آزمون آماری تحلیل کوواریانس، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج نشان داد آموزش به شیوه‌ی رویکرد راه حل محور بر سازگاری اجتماعی و حل بحران هویت نوجوانان دختر اثر مثبت و معنادار داشته است.

واژه‌های کلیدی: راه حل محور، بحران هویت، سازگاری اجتماعی، نوجوانان دختر

^۱ - دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، گروه مشاوره، مرودشت، ایران

^۲ - استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، گروه علوم تربیتی، مرودشت، ایران

* - نویسنده‌ی مسوول مقاله: aoji62@yahoo.com

مقدمه

نوجوانی^۱ دوره‌ای با شروع و طول مدت متغیر، بین کودکی و بزرگسالی است. دوره‌ای که بیش‌تر نظریه‌پردازان رشد معتقدند که از حدود یازده سالگی آغاز می‌شود و تا پایان دوره‌ی بلوغ یعنی زمانی که به نوجوان امتیازات کامل بزرگسالی اعطا شود، ادامه می‌یابد (Gharai, 2009).

یکی از مشکلات نوجوانی بحران هویت است. بحران هویت که نوجوان را به ابهام و سردرگمی می‌کشاند، دارای عوارضی هم‌چون اختلال در احساس زمان و وقت، احساس شدید نسبت به خود و هویت منفی خواهد بود. در دهه‌های اخیر در زمینه‌ی هویت، تحقیق‌های بسیار گسترده‌ای توسط پژوهشگران خارجی انجام شده است (Kakya, 2010).

نوجوان، برای کشف هویت، خود باید چند نقش تازه را یکپارچه سازد تا احساس کند با خود توافق دارد و با محیط خود به تفاهم رسیده است. او باید پیش از آن که بگوید کیست و چه کسی می‌خواهد باشد، ممکن‌های زیادی را تجربه و امتحان کند (nagari pur ostsdi, 2008).

از طرفی، عصر کنونی عصر سرعت تغییرات فن‌آوری و تحولات اجتماعی است. در این راستا، تلاش برای سازگاری هم‌زمان با عناصر بیرونی و درونی تغییر، می‌تواند فشار زیادی بر نوجوانان و جوانان وارد سازد (Doroti, 1972). افراد در سن نوجوانی در می‌یابند که بین آنچه فکر و احساس می‌کنند و نحوه‌ای که رفتار می‌کنند، تفاوت وجود دارد. آن‌ها با به کارگیری مهارت‌های عقلانی، از ویژگی‌های شخصی خود انتقاد می‌کنند، خودشانرا با دیگران مقایسه می‌کنند (Berg, 2001). در واقع نوجوان به طور مداوم برای کسب هویت و سازگاری تلاش می‌کند (Ahadi, Jomhori, 1999).

سازگاری و هماهنگ شدن با خود و محیط پیرامون خود برای هر موجود زنده‌ای ضرورتی حیاتی است. تلاش روزمره‌ی آدمیان، جملگی بر حول سازگاری دور می‌زند. هر انسان، هوشیارانه یا ناخودآگاه می‌کوشد نیازهای متنوع و گاه متعارض خود را در محیطی که در آن زندگی می‌کند، برآورده سازد. در پژوهشی از "ادین" و "موسوی" در شکل‌گیری سازگاری اجتماعی، عواملی چون شیوه‌های تربیتی، عوامل آموزشی، ارزش‌ها و اعتقادات حاکم، گروه همسالان، خانواده و آموزش و پرورش موثر است (azin, musavi, 2011).

"اسلاموسکی" و "دان" ^۲ سازگاری و مهارت اجتماعی را فرایندی می‌دانند که افراد را قادر می‌سازد تا رفتار دیگران را درک و پیش‌بینی کنند، رفتار خود را کنترل کنند و تعاملات اجتماعی خود را تنظیم نمایند (Slomowski, Dunn, 1996).

1. Adolescence

2. Slomowski, C., and Dunn

امروزه در دنیایی زندگی می‌کنیم که بیش از هر زمان دیگری نیازمند انعطاف پذیری و یا به عبارتی سازگاری اجتماعی است. فشارهای اجتماعی به وضوح تاثیر فراوانی بر رفتار فرد دارد. از طرفی دیگر، انسان موجودی انعطاف پذیر است. او نه تنها با محیط سازگار می‌شود؛ بلکه محیط را بر طبق خواسته‌های خود دگرگون می‌کند (Sabeti,shahini,1998).

حال با توجه به اهمیت بحران هویت و سازگاری اجتماعی در سنین نوجوانی، این مساله مهم است که بتوان با رویکردی جدید در این مساله وارد شده و موجب افزایش سازگاری اجتماعی و کاهش بحران هویت شد.

درمان راه‌حل‌محور، یکی از انواع درمان‌های کوتاه مدت است که بر یافتن راه حل توسط مراجع با کمک درمانگر تاکید دارد. درمان کوتاه مدت راه حل محور، از تلاش عمده‌ی "استیو (شیزر)^۱ اینسوکیم برگ" و همکارانشان در مرکز خانواده‌درمانی کوتاه‌مدت (BFTC) در میلواکی شکل گرفت (Davis, Ji Osborne,2007). فلسفه‌ی زیربنایی رویکرد راه‌حل‌محور، بر پایه‌ی این فکر بنا شده است که تغییر، مداوم و اجتناب ناپذیر است، لذا در درمان، بر چیزی که ممکن است، تاکید می‌شود. این مدل بر برداشتن قدم‌های کوچک برای شروع تغییر تاکید دارد (Carson,spray,Lewis,1999).

در روان‌شناسی رشد، بهترین و مناسب‌ترین دوره برای شکل‌گیری شخصیت واقعی انسان، دوره‌ی نوجوانی است. شخصیت کودک، یعنی روش کلی رفتار او، به تدریج با رشد عمومی وی شکل می‌گیرد و تکمیل می‌شود. ابتدا این منش، بی‌شکل، نامعلوم و متغیر است و سپس کم‌کم شکل می‌گیرد و رو به تثبیت می‌گذارد، به طوری که قاعدتا باید در بزرگسالی به کمال اجتماعی مطلوب برسد. در نوجوانی همه چیز دگرگون می‌شود، سازگاری با اجتماع به خطر می‌افتد و تشکیل و تکامل آرام شخصیت، مختل می‌شود (Omidian,2009).

واژه‌ی نوجوانی^۲ همان‌طور که از خاستگاهش بر می‌آید، به معنای رشد کردن به سوی رسش است و مفاهیمی مانند بلوغ و رسش عاطفی، اجتماعی، ذهنی و اخلاقی را دربر می‌گیرد. دوره‌ی نوجوانی، مرحله‌ی پیچیده‌ای از رشد انسان است که در طی آن نوجوانان، بلوغی را تجربه می‌کنند که بر رشد جسمانی، فیزیولوژیکی و روانشناختی آنان تأثیر می‌گذارد، تغییرات قابل ملاحظه‌ای در مفهوم «خود» صورت می‌گیرد، «بحران هویت» را تجربه می‌کنند، مسائل و مشکلات عاطفی آن‌ها افزایش یافته، از نظر هوشی به مرحله‌ی تفکر انتزاعی می‌رسند و ارتباط آن‌ها با گروه‌های همسالان افزایش می‌یابد (biabangard,2005).

^۱. Estive & shizer

^۲. Adolescence

"اریکسون" در کتاب خود « هویت^۱: جوانی و بحران» یک چارچوب نظری بسیار قوی برای شکل‌گیری هویت ارائه داده است. هویت، چارچوبی است که افراد از آن استفاده می‌کنند تا تجارب زندگی خود را بر اساس آن تفسیر و معنا و نیز اهداف زندگی خود را تعیین کنند. ویژگی اصلی دوران نوجوانی، شکل‌گیری هویت و یا ایجاد همین چارچوب است (Corey, 2010).

در دو دهه‌ی اخیر، مطالعات هویت از دیدگاه روانشناسی با اقدامات و پژوهش‌های "برزونسکی" (Berzonsky, 2000, 2003) دنبال شده است؛ برزونسکی الگویی از هویت را ارائه داد که به جای بررسی مراحل و یا حالت‌های هویت، فرایند شکل‌گیری هویت را دنبال کرده است. در سالهای اخیر پژوهش‌ها در حوزه‌ی هویت، با تمرکز بر دیدگاه اریکسون، مارسیا و برزونسکی دنبال شده است.

"مارسیا" (Marcia 1966) در پژوهش خود، چهار وضعیت هویت را به اثبات رساند که پس از او در پژوهش‌های مختلف مورد تایید قرار گرفتند: ۱- هویت سردرگم ۲- هویت زودهنگام ۳- هویت مهلت‌خواه ۴- هویت کسب شده. "والد" (Valde 1996) نیز یک ملاک دیگر یعنی هویت باز و بسته باز بودن را در کنار چهار حالت هویت مطرح شده اضافه می‌نماید. "اریکسون" (Erikson, 1968) بیان می‌کند، واژه‌ی هویت کاربرد محاوره‌ای دارد ولی گاهی نیز در ارتباط با برخی مفاهیم جامعه‌شناسی و روانکاوی به کار گرفته شده است.

بحران هویت، بیش‌تر در اواخر دوره‌ی نوجوانی روی می‌دهد که شاید بتوان آن را یک بحران بهنجاری و طبیعی خواند، زیرا رویدادی طبیعی است، اما ناتوانی در کنار آمدن با این بحران نابهنجار تلقی می‌شود؛ چرا که نوجوان را از داشتن یک هویت سالم محروم می‌سازد. او به سردرگمی هویت یا آشفتگی نقش مبتلا می‌شود، به کسی مبدل می‌شود که نمی‌داند کیست و جای او در این دنیای بزرگ کجاست. سردرگمی در نقش، ممکن است خود را به صورت اختلالات رفتاری نظیر فرار از خانه، بزهکاری و یا حتا روانپریشی نشان دهد (Sharafi, 2010).

مهارت‌های مقابله‌ای را می‌توان بر اساس عملکرد آن‌ها به دو گروه اصلی مقابله‌های مساله‌مدار^۲ و مقابله‌های هیجان‌مدار^۳، تقسیم‌بندی کرد.

مقابله‌های مساله‌مدار شامل کوشش‌های مستقیم در جهت تغییر یا اصلاح موقعیت‌هایی است که در فرد یا محیط، استرس‌زا تلقی می‌شوند. این روش‌ها با وجود آن که گوناگون هستند، همگی تحت عنوان مقابله‌های مساله‌مدار توصیف شده‌اند (Gharai, 2009).

1. Identity

2. Solution focused

3. emotion focused

امروزه در دنیایی زندگی می‌کنیم که بیش از هر زمان دیگری نیازمند انعطاف‌پذیری و یا به عبارتی سازگاری اجتماعی^۱ است. بدون شک داشتن سازگاری اجتماعی و انعطاف‌پذیری می‌تواند نقش به‌سزایی در زندگی افراد داشته باشد. سازگاری و در راس آن سازگاری اجتماعی، یک مفهوم نسبی است و تحت تاثیر فرهنگ‌ها و اعتقادات، ممکن است از جامعه‌ای به جامعه‌ی دیگر متفاوت باشد؛ به عنوان مثال، شاید رفتاری خاص در کشوری مسلمان سازگار تلقی شود ولی در کشوری دیگر و بر حسب اعتقادات آنان، ناسازگارانه باشد. از طرفی دیگر، رفتار آدمی تحت تاثیر عوامل مختلفی از جمله خانواده، مدرسه، گروه همسالان و سایر عوامل اجتماعی قرار دارد؛ شخصیت انسان در صورتی به کمال می‌رسد که بین او و محیط پیرامونش تعادل و تعامل مناسبی صورت پذیرد. فشارهای اجتماعی به وضوح تاثیر فراوانی بر رفتار فرد دارد. از طرفی دیگر، انسان موجودی انعطاف‌پذیر است؛ او نه تنها با محیط سازگار می‌شود، بلکه محیط را بر طبق خواسته‌های خود دگرگون می‌کند (Sabeti & shahini, 1998).

سازگاری اجتماعی، انعکاسی از تعامل فرد با دیگران، رضایت از نقش‌های خود و نحوه عملکرد در نقش‌هاست که به احتمال زیاد تحت تاثیر شخصیت قبلی، فرهنگ و انتظارات خانواده قرار دارد (Weissman, 1975). "الیوت" و "گرشام" نیز سازگاری اجتماعی را مترادف با مهارت‌های اجتماعی می‌دانند و ضمن تعریف مهارت‌های اجتماعی به عنوان رفتارهای انطباقی یاد گرفته شده‌ای که فرد را قادر می‌سازد تا با افراد دیگر رابطه‌ای متقابل داشته باشد و از خود پاسخ‌های مثبت بروز دهد و همچنین از رفتارهای اجتناب نماید، این رفتارها را به پنج رفتار جزئی تر تقسیم‌بندی می‌کنند که هر یک از آنها می‌تواند باعث تسهیل روابط بین فردی شود (Elliot, Gresham, 1993). با توجه به اهمیت هویت و سازگاری و اهمیت این نکته که یکی از رویکردهای مقابله‌ای برای بحران هویت و ناسازگاری، در دل روش‌های مساله‌مدار می‌باشد، این موضوع پیش می‌آید تا از روشی برای درمان بحران هویت^۲ و ناسازگاری استفاده نماییم.

مشاوره‌ی راه‌حل‌مدار، شکلی از درمان مختصر است که بر منابع مراجعان تکیه می‌زند. هدف این مدل درمانی آن است که از طریق فراخواندن و خلق راه‌حل‌هایی برای مشکلات مراجعان، به آنها کمک کند که به نتایج مورد نظرشان برسند. این رویکرد با درمان‌های سنتی متمرکز بر مشکل، در اکثر رویکردهای دیگر در می‌افتد، همین طور با برخی از سنت‌های دیگر درمانی مغایر است (Davis, Ji Osborne, 2007).

^۱. Social adjustment

^۲. Identity cricess

راهنمایی و مشاوره و فنون و خدمات آن به عنوان مهم‌ترین وسیله‌ی کمک به افراد در شناخت خود، محیط، کار و سازگاری بیش‌تر در زندگی است و رشد مطلوب ذهنی، عاطفی، اجتماعی و معنوی فرد را تسهیل مینماید (navabi nejad,1999)؛ از طرفی، "دی‌شی‌زر" (Deshazer,1994) بیان می‌کند وقتی مراجعان از دستورالعمل‌ها تبعیت نمی‌کنند، شیوهی همکاری آن‌ها از طریق آموختن، بهترین شیوهی کمک درمانگر به آن‌هاست؛ حال با توجه به موارد اشاره شده در بالا، این نکته استخراج می‌شود که اهمیت و ضرورت تحقیق در حوزه‌ی بحران هویت و سازگاری اجتماعی نوجوانان دختر، با رویکرد راه‌حل‌محور مطلوب بوده و از این رو هدف پژوهش حاضر بررسی اثربخشی آموزش به شیوهی رویکرد راه‌حل‌محور بر افزایش میزان سازگاری اجتماعی و حل بحران هویت نوجوانان دختر است. بدین منظور، فرضیه‌ی زیر تدوین شده است: آموزش به شیوهی رویکرد راه‌حل‌محور بر افزایش میزان سازگاری اجتماعی و حل بحران هویت نوجوانان دختر تاثیر معنی‌دار دارد.

"گاگری" و "استودر" (Quigney, stoder,1999) در پژوهشی با موضوع «استفاده از درمان کوتاه مدت راه‌حل‌محور برای مداخله در مشکلات رفتاری در کلاس درس» بیان می‌دارند که: «مداخله به روش راه‌حل‌محور برای جلوگیری از پرخاشگری دانش‌آموزان و همچنین برای تسهیل تغییرات مثبت رفتاری اثر بخش می‌باشد». "گینگریچ" و "وابکه" (Gingerich,Wabeke,2001) در پژوهش دیگری استفاده از روش راه‌حل‌محور را در حل کردن مشکلات روحی و روانی دانش‌آموزان و همچنین هویت‌یابی، که یکی از مصادیق بهداشت روان است، موثر می‌داند. "نیوسام" (Newsome,2005) بیان می‌دارد تاثیر درمان کوتاه‌مدت راه‌حل‌محور بر کاهش رفتارهای پر خطر اجتماعی و همچنین پرخاشگری دانش‌آموزان دبیرستانی موثر بوده است. "فرانکلین"، "مور" و "هاپسون" (Franklin,Moore,Hopson,2008) اثربخشی درمان کوتاه مدت راه‌حل‌محور را برای دانش‌آموزانی که مشکلات رفتاری در کلاس درس و محیط مدرسه داشتند موثر دانسته و همچنین درسازگاری و برون‌سازی و درون‌سازی مشکلات، مفید بوده، میزان پرخاشگری این دانش‌آموزان را کاسته داد.

"فرخی"، "بخشی‌پور" و "جویباری" (Faroukhi, Bakhshipor, joybari,2009) در پژوهش خود درمان راه‌حل‌محور را بر کاهش مشکلات رفتاری کودکان و نوجوانان مدارس مثبت و معنادار عنوان داشته؛ همچنین "تقی‌پور"، "خوش‌کنش" و "صالحی" (Taghipur, Khoshkonesh, Salehi,2009) تاثیر مشاوره‌ی گروهی راه‌حل‌محور بر افزایش عملکرد تحصیلی و خودکارآمدپنداری دانش‌آموزان دختر را نیز مثبت و معنادار اعلام نموده است. "فرحبخش"، "نظری" و "میرجلیلی" (Farahbakhsh, Nazari, Mirjalili,2009) در پژوهش خود

بیان می‌کنند: مشاوره‌ی گروهی با رویکرد راه‌حل‌محور بر بهبود خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان دختر موثر است. "نصیری"، "خسروی"، "قادری"، "وفایی" و "اسماعیلی" (Nasiri, Khosravi, Qadri, Vafayi, Ismaili, 2010) اثر بخشی آموزش گروهی شیوه‌های حل مساله بر کاهش بحران هویت نوجوانان دختر را معنادار و مثبت دانسته و "قادری"، "خدادادی" و "جوکار" (Ghadri, Khodadadi, Gokar, 2012) بیان می‌کند که مشاوره‌ی گروهی راه‌حل‌محور، بر ادراک خویشتن دانش‌آموزان اثر بخش است.

در پژوهش "والاری"، "هیگس" و "گراو" (vallari, hicks, grow, 2011) مشاهده می‌گردد آموزش به شیوه‌ی رویکرد راه‌حل‌محور بر بهبود رفتار منفی نوجوانان و جوانان تاثیر مثبتی داشته است؛ هم‌چنین "یونسسی"، "سلطانی‌فر" و "براتی" (yunesi, soltani far, barati, 2011) بیان می‌دارند آموزش به شیوه‌ی رویکرد راه‌حل‌محور به صورت گروهی بر کاهش رفتار پرخاشگرانه‌ی دانش‌آموزان عقب‌مانده‌ی ذهنی تاثیر مثبت و معناداری دارد. "لافونتین"^۱ و "ریسیا" (LaFountain, 1996) مشاوره‌ی راه‌حل‌محور را کلیدی برای مشاوران مدرسه دانسته‌اند و "نورانی‌پور"، "ادیبراد" و "سالاری فیض‌آباد" (nuranipur, adibrad, salarifeyzabadi, 2008) تأثیر مشاوره‌ی گروهی راه‌حل‌محور را بر کاهش فشار روانی و نشانگان آن بر دانش‌آموزان دختر، معنادار اعلام نموده‌اند. در پژوهشی از "جانمیری"، "قنبری" و "کیمیایی" (javanmiri, qanbari, kimiyaai, 2011) اثربخشی مشاوره‌ی گروهی مبتنی بر رویکرد راه‌حل‌مدار بر کاهش افسردگی نوجوانان دختر، مثبت و معنادار اعلام گردیده است. "برزونسکی" (Berzonsky, 2000) این موضوع را مطرح می‌سازد که دانشجویان دارای حالت‌های هویت سردرگم، در معرض مشکلات سازگاری بیش‌تری هستند و دانشجویانی که با موضوع هویت آشنایی داشتند برای انطباق با دانشگاه، آمادگی بیش‌تری داشتند.

روش

روش پژوهش، جامعه‌ی آماری، نمونه: روش این تحقیق به صورت نیمه‌تجربی از نوع پیش‌آزمون و پس‌آزمون با گروه کنترل و آزمایش می‌باشد. جامعه‌ی آماری این پژوهش شامل کلیه‌ی نوجوانان دختر شهرستان بندرعباس می‌باشد. روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای و تصادفی است. گروه نمونه‌ی مورد مطالعه، کلیه‌ی دانش‌آموزان دختر دو مدرسه در مقطع دوم متوسطه به تعداد ۳۱۸ نفر می‌باشند که پرسشنامه‌های مربوطه را پر کرده و از بین آن‌ها ۸۹ نفر که نمره‌ی پایین کسب نموده‌اند و شرایط شرکت در آزمون را دارند، انتخاب شدند. از میان آن‌ها، ۴۰ نفر که نمره‌ی

^۱. LaFountain

پایینی اخذ نموده‌اند به صورت تصادفی انتخاب شدند. این ۴۰ نفر بعد از همتاسازی و همگن نمودن، به دو گروه ۲۰ نفری آزمایش و گواه تقسیم گردید. (با در نظر گرفتن واریانس‌های برابر) تعداد نمونه‌ی مورد آزمایش ۲۰ نفر و نمونه‌ی کنترل ۲۰ نفر دیگر می‌باشد. گروه نمونه در متغیرهای سن، وضعیت شغلی والدین، تحصیلات والدین، تعداد خواهر و برادر، مدت ازدواج والدین همتا شدند.

ابزار سنجش: ابزار این پژوهش پرسشنامه‌ی سازگاری دانش‌آموزان دبیرستانی A ISS می‌باشد. این پرسشنامه توسط "سینها" و "سینگ" (Sinha, 1993) تدوین شده است و توسط "کرمی" (karami, 1997) ترجمه و نگارش شده است. هدف آن است که سطوح سازگاری دانش‌آموزان دبیرستانی گروه سنی ۱۴ تا ۱۸ ساله در سه حوزه‌ی سازگاری عاطفی، اجتماعی و آموزشی سنجش شود. این پرسشنامه دارای ۶۰ سؤال می‌باشد و به صورت بله و خیر طراحی گردیده است و دانش‌آموزان با سازگاری خوب را از دانش‌آموزان ضعیف در سه حوزه‌ی سازگاری اجتماعی، هیجانی و تحصیلی جدا می‌کند. در این پرسشنامه، برای پاسخ‌های نشانگر سازگاری در هر سه حوزه، نمره‌ی ۰ و در غیر این صورت نمره‌ی ۱ منظور می‌گردد. ضریب پایایی این آزمون با روش دو نیمه کردن و بازآزمایی به ترتیب ۰/۹۵ و ۰/۹۳ گزارش شده است. "استفولادچنگ" (Estafoladcheng, 2006) در پژوهش خود ضریب بازآزمایی و ضریب کودریچاردسون را برای این پرسشنامه به ترتیب ۰/۸۹ و ۰/۸۲ گزارش نموده است (As cited in Saghi.Rajai, 1999).

پرسشنامه‌ی بحران هویت: این آزمون توسط "احمدی" (Ahmadi, 1999) در دانشگاه اصفهان ساخته شده است. ابتدا احمدی معیارهای تشخیص بحران هویت را از کتاب‌های تشخیصی (DSM- IV) استخراج و سپس برای هر معیار سوال‌هایی با درجات کم تا زیاد طرح کرد؛ این معیارها عبارت بودند از: ۱. اشکال در اهداف بلند مدت. ۲. تردید در انتخاب شغل. ۳. نداشتن الگوی مناسب برای رفاقت. ۴. نامتناسب بودن رفتار جنسی. ۵. اشکال در شناخت و معرفت دینی. ۶. عدم توجه به ارزش‌های اخلاقی. ۷. رعایت نکردن تعهد گروهی. ۸. اختلال در تنظیم وقت. ۹. نداشتن الگوی مناسب برای تشکیل خانواده. ۱۰. داشتن دید منفی نسبت به خود. به هر سوال نمره‌ی صفر تا ۳ تعلق می‌گیرد. نمره‌ی صفر نشانه‌ی نبودن اشکال هویتی و نمره‌ی ۳ نشان درجات شدید بحران هویت در فرد است. حداکثر نمره‌ی آزمون که نشان دهنده‌ی بالاترین بحران هویت است، برابر با ۳۰ و حداقل نمره‌ی بحران هویت ۹ و پایین‌تر از نمره‌ی ۹ نشانه‌ی نداشتن بحران هویت است.

احمد (Ahmadi, 1999) برای اعتباریابی، این آزمون را پس از تنظیم به متخصصان دانشکده‌های علوم تربیتی دانشگاه اصفهان و آزاد اسلامی واحد خوراسگان داد و آنان روایی محتوایی آن را تایید

نمودند؛ سپس آزمون در مورد ۶۰ دانش‌آموز دبیرستانی اصفهان اجرا گردید. آنان قابل فهم بودن و رسا و روشن بودن سوال‌ها و روایی صوری آن را تایید کردند. احمدی ضریب اعتبار ۰/۷۸ را برای این آزمون از طریق دو نیمه کردن (زوج و فرد) به دست آورد. دوباره پرسشنامه در بین ۳۰ دانشجوی توزیع گردید و ضریب هم بستگی ۰/۸۹. به دست آمد. آنگاه با استفاده از ضریب اعتبار اسپیرمن - براون، ضریب اعتبار آزمون هویت شخصی محاسبه گردید که ۰/۹۲ بود.

روش اجرا و تحلیل: برای اجرای پژوهش، ابتدا دانش‌آموزان پرسشنامه‌ی سازگاری

دانش‌آموزان دبیرستانی A ISS و سپس پرسشنامه‌ی بحران هویت را تکمیل نمودند. از میان آن‌ها، ۴۰ نفر را که نمره‌ی پایینی اخذ نموده‌اند، به صورت تصادفی انتخاب و این ۴۰ نفر را بعد از همسازی و همگن نمودن، به دو گروه ۲۰ نفری آزمایش و گواه تقسیم کردند. پس از اتمام مشخص شدن گروه‌ها، آموزش رویکرد راه‌حل‌محور برای گروه آزمایش به تعداد ۸ جلسه ۱/۵ ساعته و هر جلسه در یک هفته برگزار و جدر مجموع ۸ هفته با سرفصل‌های مشخص اجرا گردید. بعد از پایان آموزش، دوباره پرسشنامه بین هر دو گروه اجرا شد. در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل داده‌های به دست آمده از روش‌های آماری در دو سطح آمار توصیفی و آمار استنباطی استفاده گردید که در آمار توصیفی از میانگین و انحراف استاندارد و ... و در آمار استنباطی از تحلیل کوواریانس استفاده گردید. برای انجام تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق از نرم افزار کامپیوتری ^۱ spss نسخه‌ی ۱۹ استفاده شده است.

جدول ۱: پروتکل آموزشی رویکرد راه‌حل‌محور

ردیف	جلسه	هدف	مداخله
۱	اول	معرفی و آشنایی	معرفی رویکرد راه‌حل‌محور - آشنایی اعضا - بررسی قوانین و مقررات و روند اجرا
۲	دوم	آشنایی با هویت	معرفی انواع هویت و راه‌های کسب هویت موفق و روابط سالم
۳	سوم	آشنایی با سازگاری	معرفی انواع سازگاری و نحوه‌ی کسب سازگاری اجتماعی
۴	چهارم	آشنایی با مهارت‌ها	آشنایی با مهارت‌های تصمیم‌گیری، برنامه ریزی و مسوولیت پذیری
۵	پنجم	آشنایی با مهارت‌ها	مشخص نمودن اهداف و راه‌های رسیدن به آن و بیان مشکلات موجود - استفاده از درجه بندی اهداف - استخراج موارد استثنای زندگی
۶	ششم	کاربرد فنون	به کار بردن فنون سوالات معجزه‌آسا و بحث و گفت‌گو - فنون تمرکز به آینده
۷	هفتم	آشنایی با مهارت‌ها	آشنایی با مهارت حل مساله - برهم زدن الگوهای رفتاری کنونی و چرخش ۱۸۰ درجه
۸	هشتم	جمع بندی و اتمام	مروری بر فنون و مهارت‌های کسب شده و جمع بندی - اتمام کارگاه تا جلسه‌ی پیگیری در ۱ ماه بعد

یافته ها

فرضیهی اول: آموزش به شیوهی رویکرد راه حل محور بر افزایش میزان سازگاری اجتماعی نوجوانان دختر، تاثیر معنادار دارد.

جهت بررسی این فرضیه، ابتدا میانگین و انحراف استاندارد گروه آزمایش و کنترل متغیر سازگاری اجتماعی نوجوانان دختر را بررسی کردیم که نتایج آن در جدول ۲ گزارش شده است:

جدول ۲: میانگین و انحراف استاندارد گروه آزمایش و کنترل متغیر سازگاری اجتماعی نوجوانان دختر در پس آزمون

متغیر	گروه	تعداد (نفر)	میانگین	انحراف استاندارد
سازگاری اجتماعی	آزمایش	۲۰	۵	۰/۹۴
	کنترل	۲۰	۱۵/۶	۱/۳

همان گونه که مشاهده می شود میانگین گروه آزمایش و کنترل، تفاوت چشم گیری داشت که معناداری این تفاوتها در ادامه بررسی می گردد.

آزمون "لوین" برای محاسبه‌ی همسانی یا خطای واریانسها

جهت بررسی این فرضیه، با برقرار بودن رابطه‌ی خطی آزمون لوین برای محاسبه‌ی همسانی یا خطای واریانسهای گروه آزمایش و کنترل، متغیر سازگاری اجتماعی نوجوانان دختر را بررسی نمودیم که نتایج آن در جدول ۳ گزارش شده است:

جدول ۳: آزمون لوین گروه آزمایش و کنترل متغیر سازگاری اجتماعی نوجوانان دختر

سطح معناداری (sig)	درجه‌ی آزادی گروه کنترل (df)	درجه‌ی آزادی گروه آزمایش (df)	مقدار F
۰/۹۶۰	۳۸	۱	۰/۰۰۳

همان گونه که مشاهده می شود، سطح معناداری آزمون لوین در این مولفه ۰/۹۶۰ می باشد که این امر دلیل بر همگنی واریانسها در سطح ۰/۰۵ بوده و به ما این امکان را در استفاده از تحلیل کوواریانس در تحلیل داده‌ها، می دهد.

تحلیل کوواریانس

جهت بررسی این فرضیه، پس از برقرار بودن آزمون لوین، تحلیل کوواریانس برای محاسبه‌ی معناداری یا عدم معناداری گروه آزمایش و کنترل متغیر سازگاری اجتماعی نوجوانان دختر را

بررسی کردیم که نتایج آن در جدول ۴ گزارش شده است:

جدول ۴: تحلیل کوواریانس گروه آزمایش و کنترل متغییر سازگاری اجتماعی نوجوانان دختر

منبع تغییرات	مجموع مجزورات	درجه‌ی آزادی (df)	میانگین مجزورات	آماره‌ی آزمون (F)	سطح معناداری (sig)	تا (Eta)
اثر پیش‌آزمون	۲۵.۱	۱	۲۵.۱	۳۲.۷	.۰۰۰۵	.۴۶۹
اثر متغییر مستقل	۱۱۴۸.۶	۱	۱۱۴۸.۶	۱۴۹۶.۴	.۰۰۰۵	.۹۷۶
خطا	۲۸.۳	۳۷	.۷۶۸			
کل تصحیح شده	۱۱۷۷.۱	۳۹				

همان‌گونه که در جدول بالا مشاهده می‌شود مقدار آماره‌ی آزمون برابر با $F=1496.4$ گردیده است که سطح معناداری تحلیل کوواریانس در این مولفه $.۰۰۰۵$ می‌باشد. بنابراین بین سازگاری اجتماعی در دو گروه کنترل و آزمایش، در مرحله‌ی پس‌آزمون، پس از حذف تاثیر پیش‌آزمون، تفاوت معنادار وجود دارد و آموزش راه‌حل محور بر سازگاری اجتماعی نوجوانان دختر در سطح یک درصد تاثیر معنادار دارد. هم‌چنین ضریب اتا در این آزمون $(Eta=.۹76)$ است که این مفهوم بیانگر این موضوع می‌باشد که حدود ۹۷ درصد از تفاوت‌های مشاهده شده در سازگاری اجتماعی نوجوانان دختر در مرحله‌ی پس‌آزمون، مربوط به تاثیر آموزش راه‌حل محور بوده است. نتیجه‌ی حاصل این که آموزش به شیوه‌ی رویکرد راه‌حل محور بر افزایش میزان سازگاری اجتماعی نوجوانان دختر تاثیر معنادار و مثبت دارد.

فرضیه‌ی دوم: آموزش به شیوه‌ی رویکرد راه‌حل محور بر حل بحران هویت نوجوانان دختر تاثیر معنی‌دار دارد.

جهت بررسی این فرضیه، ابتدا میانگین و انحراف استاندارد گروه آزمایش و کنترل متغییر بحران هویت نوجوانان دختر را بررسی نمودیم که نتایج آن در جدول ۵ گزارش شده است:

جدول ۵: میانگین و انحراف استاندارد گروه آزمایش و کنترل متغییر بحران هویت

نوجوانان دختر در پس‌آزمون

متغییر	گروه	تعداد (نفر)	میانگین	انحراف استاندارد
بحران هویت	آزمایش	۲۰	۴.۹	۱.۱
	کنترل	۲۰	۲۱.۷	۵

همان‌گونه که مشاهده می‌شود میانگین گروه آزمایش و کنترل، تفاوت چشم‌گیری داشته که معناداری این تفاوت‌ها در ادامه بررسی می‌گردد.

آزمون لوین برای محاسبه‌ی همسانی یا خطای واریانس‌ها

جهت بررسی این فرضیه، با برقرار بودن رابطه‌ی خطی، آزمون لوین برای محاسبه‌ی همسانی یا خطای واریانس‌های گروه آزمایش و کنترل، متغییر بحران هویت نوجوانان دختر را بررسی کردیم که نتایج آن در جدول ۶ گزارش شده است:

جدول ۶: آزمون لوین گروه آزمایش و کنترل متغییر بحران هویت نوجوانان دختر

سطح معناداری (sig)	درجه‌ی آزادی گروه کنترل (df)	درجه‌ی آزادی گروه آزمایش (df)	مقدار F
.۰۷۸۳	۳۸	۱	.۰۷۷

همان‌گونه که مشاهده می‌شود، سطح معناداری آزمون لوین در این مولفه $.۰۷۸۳$ می‌باشد که این امر دلیل بر همگنی واریانس‌ها در سطح $.۰۵$ بوده و این امکان را به ما در استفاده از تحلیل کوواریانس در تحلیل داده‌ها می‌دهد.

تحلیل کوواریانس

جهت بررسی این فرضیه، پس از برقرار بودن آزمون لوین؛ تحلیل کوواریانس برای محاسبه‌ی معناداری یا عدم معناداری گروه آزمایش و کنترل، متغییر بحران هویت نوجوانان دختر را بررسی کردیم که نتایج آن در جدول ۷ گزارش شده است:

جدول ۷: تحلیل کوواریانس گروه آزمایش و کنترل متغییر بحران هویت نوجوانان دختر

منبع تغییرات	مجموع مجزورات	درجه‌ی آزادی (df)	میانگین مجزورات	آماره‌ی آزمون (F)	سطح معناداری (sig)	تا (Eta)
اثر پیش‌آزمون	۲۳۶.۹	۱	۲۳۶.۹	۳۲.۹	.۰۰۰۵	.۴۷۱
اثر متغییر مستقل	۲۸۴۰.۳	۱	۲۸۴۰.۳	۳۹۵.۴	.۰۰۰۵	.۹۱۴
خطا	۲۶۵.۷	۳۷	۷.۱			
کل تصحیح شده	۳۳۲۵.۱	۳۹				

همان‌گونه که در جدول بالا مشاهده می‌شود مقدار آماره‌ی آزمون برابر با $(F=395.4)$ گردیده است که سطح معناداری تحلیل کوواریانس در این مولفه $.۰۰۰۵$ می‌باشد. بنابراین، بین بحران هویت در دو گروه کنترل و آزمایش در مرحله‌ی پس‌آزمون، پس از حذف تاثیر پیش‌آزمون، تفاوت معنادار وجود دارد و آموزش راه‌حل محور بر بحران هویت نوجوانان دختر در سطح یک درصد، تاثیر

معنادار دارد. هم‌چنین ضریب اتا در این آزمون ($\text{Eta}=.914$) است که این مفهوم بیانگر این موضوع می‌باشد که حدود ۹۷ درصد از تفاوت‌های مشاهده شده در بحران هویت نوجوانان دختر در مرحله-ی پس‌آزمون، مربوط به تاثیر آموزش راه‌حل‌محور بوده است. نتیجه‌ی حاصل این‌که آموزش به شیوه‌ی رویکرد راه‌حل‌محور بر حل بحران هویت نوجوانان دختر تاثیر معنادار و مثبت دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

همان‌گونه که در جدول ۴ مشاهده می‌شود، نتایج تحلیل کوواریانس نشانگر این است که فرضیه‌ی اول تایید شده است. این بخش از نتایج با یافته‌های حاصل از تحقیقات "گاگنری" و "استودر" (Quigney, stoder, 1999)، "نیوسام" (Newsome, 2005)، "فرانکلین" و همکاران (Franklin et al, 2008)، "فرخی" و همکاران (Faroukhi et al, 2009)، "حسینی" و "مقتدر" (Hosseini, Moghtader, 2009) و "درتاج"، "اسدزاده" و "مصائبی" (Dortaj, Asadzadeh, Masaebi, 2009) هم‌سو می‌باشد.

مطالعات "گاگنری" و "استودر" (Quigney, stoder, 1999) از این جهت هم‌سو می‌باشد که درمان کوتاه مدت، راه‌حل‌محور را برای مداخله در مشکلات رفتاری از جمله سازگاری، مثبت دانسته است. هم‌چنین "نیوسام" (Newsome, 2005) بیان می‌کند درمان کوتاه مدت راه‌حل‌محور بر کاهش رفتارهای پر خطر اجتماعی و هم‌چنین سازگاری دانش‌آموزان دبیرستانی موثر بوده است. فرانکلین و همکاران (Franklin et al, 2008) اعتقاد دارند درمان کوتاه مدت راه‌حل‌محور در سازگاری، برون‌سازی و درون‌سازی مشکلات مفید بوده است و میزان پرخاشگری دانش‌آموزان را کاهش می‌دهد. با نگاهی به پژوهش فرخی و همکاران (Faroukhi et al, 2009) می‌بینیم که درمان راه‌حل‌محور بر کاهش مشکلات رفتاری کودکان و نوجوانان و در سایه‌ی آن سازگاری اجتماعی، نقش و تاثیر معنادار داشته است. در پژوهش حسینی و مقتدر (Hosseini, Moghtader, 2009) راهبردهای مقابله با استرس که از راه‌کارهای راه‌حل‌محور می‌باشد بر سازگاری اجتماعی تاثیر داشته است؛ همان‌گونه که اسدزاده و همکاران (Asadzadeh et al, 2009) آموزش مدیریت خشم که بر مبنای راه‌حل‌محور بوده را بر پرخاشگری و سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان با تاثیر مثبت اعلام نموده است.

آموزش به شیوه‌ی رویکرد راه‌حل‌محور به نوجوانان، می‌تواند در مشکلات موجود در محیط مدرسه، خانه و جامعه کمک کند. این کمک به این شکل می‌باشد که در شهری هم‌چون بندرعباس که شهروندان در یک تقسیم‌بندی کلی با عنوان بندری و افراد غیر بندری - با نام سرحدی معروف می‌باشند- قایل هستند و چون در روابط اجتماعی، خانواده‌ها و حتی همکلاسی‌ها از

این افکار پیروی می‌کند؛ سازگاری افراد را در حیطه‌ی اجتماع دچار مشکلاتی می‌نماید؛ از طرفی، با توجه به این که در خانواده‌های بندرعباسی با تقسیم‌بندی دیگری با عنوان مهاجر و بومی روبه‌رو هستیم، (در بحث بومی به این نکته بر می‌خوریم که اغلب پدران در خانه نبوده و به کار صیادی در دریا یا تجارت در کشورهای حاشیه خلیج فارس پرداخته و ارتباطات را در بستر خانواده تک‌والدی می‌کند) مشکلاتی را برای سازگاری اجتماعی بچه‌ها به وجود می‌آورد. در بحث مهاجران افرادی هستند که از خانواده‌های اولیه و اقوام دور بوده و بستر روابط اجتماعی آن‌ها بسیار محدود می‌گردد تا آن جا که احساس تنهایی غالب می‌شود. با این حال رویکرد راه‌حل‌محور می‌تواند محیطی بهتر برای بچه‌ها به ارمغان آورده، سازگاری آن‌ها را در تمامی ابعاد، به خصوص سازگاری اجتماعی، بیش‌تر کند. از طرفی آب و هوا، مزیدی بر علت شده، افراد را در خانه‌ها محبوس می‌سازد و این خود بستری مناسب برای ناسازگار شدن در محیط مدرسه، با تمام مشکلات دوران نوجوانی و مدرسه، فراهم می‌سازد. آموزش راه‌حل‌مدار می‌تواند فرد را در چارچوبی اجتماعی و فرهنگی، با توجه به نیازهای خود و جامعه، قرار دهد تا آن‌جا که در این تحقیق، نتیجه‌ی حاصل این بود که آموزش به شیوهی رویکرد راه‌حل‌محور بر افزایش سازگاری اجتماعی نوجوانان دختر شهرستان بندرعباس، تاثیر معنی‌دار دارد.

اما همان‌گونه که در جدول ۷ مشاهده می‌شود، نتایج تحلیل کوواریانس نشانگر این است که فرضیه‌ی دوم نیز تایید شده است. این بخش از نتایج با یافته‌های حاصل از تحقیقات "فرانکلین"، "استتر"، "کیم" و "تریپودی" (Franklin, Streeter, Kim, Tripodi, 2007)، "گنگریچ" و "وابکه" (Gingerich, Wabeke, 2001)، "فرانکلین"، "مور"، "هاپسون" (Franklin, Moore, Hopson, 2008)، "مک‌برایر" و "چیبارو" (McBrayer, Chibbaro, 2012)، "تقی‌پور" و همکاران (Taghipur et al, 2009)، "فرحبخش" و همکاران (Farahbakhsh et al, 2009)، "نصیری" و همکاران (Nasiri et al, 2010)، "حسین‌پور"، "درویشی"، "سودانی" (Hossein, 2010)، "رشنو"، "نسی" (Rshnv, Neysi, 2010)، "قادری" و همکاران (Ghadri et al, 2012) "شفیع‌آبادی"، "کرمی" و "محمدی" (ShafiAbadi, Karami, Mohammadi, 2012) هم‌سو می‌باشد.

مطالعات "گینگریچ" و "وابکه" (Gingerich, Wabeke, 2001)، از این رو هم‌سو می‌باشد که مداخله‌ی درمان کوتاه‌مدت راه‌حل‌محور را در بهداشت روان دانش‌آموزان مدارس و هم‌چنین هویت‌یابی که یکی از مصادیق بهداشت روان است را موثر اعلام می‌نماید. هم‌چنین فرانکلین و همکاران (Franklin et al, 2007)، درمان کوتاه مدت راه‌حل‌محور را برای جلوگیری از ترک تحصیل و هم‌چنین هویت‌یابی دوباره، موثر دانسته‌اند؛ این درحالی است که فرانکلین و همکاران (Franklin

اثر بخشی درمان مختصر راه‌حل‌محور متمرکز در مدرسه را در بهبود درون‌سازی و برون‌سازی مشکلات رفتاری، موثر می‌دانند. مک‌برایر و چیبارو (McBrayer, Chibbaro, 2012) تأکید می‌کنند مشاوره‌ی کوتاه مدت راه‌حل‌محور برای کار با دانش‌آموزان مدارس متوسطه، جهت دستیابی به اهداف و به تبع آن هویت‌یابی، نقش به‌سزایی دارد. تقی‌پور و همکاران (Taghipuret al, 2009) و فرح‌بخش و همکاران (Farahbakhsh et al, 2009) مشاوره‌ی راه‌حل‌محور را بر افزایش خودکارآمدپنداری راه، که از مسائل متقابل بحران هویت می‌باشد، در دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه، تأثیرگذار می‌داند و این به‌گونه‌ای است که دانش‌آموزان به توانایی‌ها و شایستگی‌های خود اطمینان می‌یابند. نصیری و همکاران (Nasiriet al, 2010) آموزش گروهی شیوه‌های حل مساله، که از اصول رویکرد راه‌حل‌محور بوده را بر کاهش بحران هویت نوجوانان دختر معنادار اعلام کرده که این یافته‌ها با پژوهش حسین‌پور و همکاران (Hossein Pour et al, 2010) و رشنو، نیسی (Rshnv, Neysi, 2010) با آموزش مسوولیت‌پذیری بر کاهش بحران هویت دانش‌آموزان هم‌سو می‌باشد. قادری و همکاران (Ghadri et al, 2012) مشاوره‌ی گروهی راه‌حل‌محور را بر ادراک خویشتن دانش‌آموزان و هم‌چنین حرمت نفس و خویشتن‌پذیری که از نکات مهم هویت‌یابی است، مثبت اعلام کرده‌اند. در انتها، شفیع‌آبادی و همکاران (Shafi Abadi et al, 2012) اثربخشی مشاوره‌ی سبک رویکرد راه‌حل‌محور بر تغییر هویت مغشوش کارجویان زن مراجعه‌کننده را موثر می‌دانند. که از این سو نیز این پژوهش‌ها با یافته‌های تحقیق، هم‌سو می‌باشد.

آموزش به شیوه‌ی رویکرد راه‌حل‌محور در محیطی هم‌چون مدرسه و برای افرادی چون نوجوانان، این امکان را فراهم کرده که در چرخه‌ی زندگی و ورود به دوران بحران هویت، بتوانند خود را شناخته و راه خود را پیدا نمایند. از این رو در شهرستان بندرعباس که هم‌چون دیگر مراکز استانی که از فرهنگ‌ها، قومیت‌ها و مهاجران بسیاری برخوردار است و در تعاملات این فرهنگ‌ها و قومیت‌ها سردرگمی موج می‌زند، وجود راه‌کاری هم‌چون رویکرد راه‌حل‌محور برای جمع‌بندی تصمیمات افراد و پیدا نمود راه خود، بسیار مفید می‌باشد. در شهرستان بندرعباس، تعاملات اجتماعی افراد به علت چند قومی شدن، محدود شده و متناسب با آن، فرهنگ این مردم از فرهنگ کشورهای حاشیه خلیج فارس و فرهنگ‌هایی که از فرهنگ ایرانی و اسلامی سرچشمه می‌گیرد برای نوجوانی که در مرحله‌ی کیستی است، گاهی سردرگمی به وجود می‌آورد. این سردرگمی‌ها در محیط مدرسه، با سوال‌های گوناگون رو به رو می‌شود. تفاوت فرهنگ‌ها در محیط مدرسه، یکی را به سوی یکی دیگری کشانده و یا تغییراتی را در افراد ایجاد می‌کند که بحران هویت را بیش از پیش دامن می‌زند. حال با توجه به تمامی این موارد، نیاز است چاره‌ای اندیشیده شود. آموزش

راه حل مدار می تواند فرد را با دادن آگاهی و شیوه های تصمیم گیری، برنامه ریزی، مسوولیت پذیری و غیره، در حل بحران هویت کمک کرده و با توجه به نیازهای فرد و محیط، او را با حفظ سلامتی، جهت گام برداشتن در جامعه آماده کند؛ نتایج این تحقیق مبین آن است که آموزش به شیوهی رویکرد راه حل محور، بر حل بحران هویت نوجوانان دختر شهرستان بندرعباس تاثیر معنی دار و مثبت دارد.

محدودیت ها، راه کارها و پیشنهادها

از محدودیت های این پژوهش می توان به نمونه های محدود، محدودیت های اداری و خانوادگی جهت پرداختن به تمامی جنبه های موضوع و احتمال دخالت سایر متغیرهای ناخواسته اشاره کرد. با توجه به این محدودیت ها، پیشنهاد می گردد این تحقیق در جوامع دیگر بررسی گردد و برای برطرف نمودن محدودیت هایی از این دست، هماهنگی های بایسته و مجوزهای اداری لازم کسب گردد. هم چنین پیشنهاد می گردد با توجه به کاربرد وسیع بعد سازگاری اجتماعی در انسان ها و تاثیر مناسب این بعد در زندگی، از جنبه ی آموزش همگانی، کلیپ ها یا جملاتی ارزنده از رسانه ها به نمایش درآید. در ادامه پیشنهاد می شود از انتهای دوره ی متوسطه ی اول، مسائل هویتی و سازگاری دانش آموزان بررسی شده و به ابعاد عاطفی موضوع نیز پرداخته شود. آموزش های گروهی با مشاوره ی گروهی تلفیق و با توجه به این که این تحقیق به صورت محدود نمونه های خود را انتخاب نمود، پیشنهاد می شود در این حوزه تحقیقات گسترده تری صورت پذیرد.

Refrence

1. Ahadi, H . Jomhori, F. (1999). *Developmental Psychology*. Iran, Tehran: Paradise.(Persian)
2. Ahmadi, S. A. (1999). *Psychology of adolescents and young adults*. Iran, Esfahan: Mashal.(Persian)
3. Azin, A. , Mousavi, S. M. (2011). *Investigate the role of social adjustment of students in High School*. Journal of Applied Sociology, 1, 183-200. (Persian)
4. Berzonsky, M.D,(2003). *Identity styles and well-being: Does commitment matter?* Identiaty. An International Journal of Theory and Research, 3, 131-142.
5. Bersonsky, M. D & Kuh, L. S. (2000). *Identity status, identity processing and transition university* , Journal of Adolescent Research, Vol. 15,N.1,81-98.
6. Berzonsky, M.D,(2003). *Identity styles and well-being: Does commitment matter?* Identiaty: An International. Journal of Theory and Research, 3, 131-142.

7. Bersonsky, M. D & Kuh, L. S. (2000). *Identity status, identity processing and transition university* . *Journal of Adolescent Research*, Vol. 15,N.1,81-98.
8. Biyabangard, E. (2005). *Adolescent psychology*. Tehran: Publications Office of the Islamic Revolution. (Persian)
9. Burke, Laura. A (2001). *developmental psychology. A second translation of Sayyed Yahya Mohammadi*.Iran,Tehran:Arasbaran(2006).(Persian)
10. Carson,G. spray, L . Lewis, C. (1997). *Family therapy, effective treatment guaranteed to translate Shokoh Nawabinegad*. Tehran: PTA(1997). (Persian)
11. Cheung,S(2005). *sterategic and solution focused therapy*.*Handbook of couple therapy*. New Jersey :John Wiley.
12. Corey, G.(2010). *Theory and practice of psychotherapy*. translated by Yahya Syed Mohammadi.Tehran:Arasbaran.(2007).(Persian)
13. Davis, T. Ji Osborne, C. (2007). *Counseling School with solution-focused approach to translating Nastaranadib Rad*. Ali Mohammad Nazari. Tehran: Science. (Persian)
14. Dorothy, R. (1972). *Issues in adolescent psychology*. Nyby: Meredith inc.
15. Dortaj, F.; Asadzadeh, H. Masaebi,A. (2009). *Impact of anger control training on aggression and social adjustment of students 15-12 years old*. *Journal of Applied Psychology*, No. 4.12, 72-62. (Persian)
16. Deshazer, S (1994). *the death of resistance family process*. new york:Norton 23:11-12.
17. Elliot, S.N., & Gresham, F.M., (1993). *Social skills interventions for children*. *Behavior Modification*, 17, 3, 287-313.
18. Erikson, E. H.(1968). *Identity, Youth and crisis*.New York: W.W .Norton & Company INC
19. Franklin, Cynthia; Moore, Kelly; Hopson, Laura (2008). *Effectiveness of Solution-Focused Brief Therapy in a School Setting*. *Children & Schools*, v30 n1 p15-26
20. Franklin, Cynthia; Streeter, Calvin,L.; Kim, Johnny S.; Tripodi, Stephen,J.(2007). *The Effectiveness of a Solution-Focused, Public Alternative School for Dropout Prevention and Retrieval*. *Children & Schools*, 29 n3 p133-144 Jul 2007.
21. Farahbakhsh,Q. Nazari ,A,M.Mirjalili, B, F. (2009). *Effectiveness of group counseling with approach solutions - focused on improving the efficacy of second grade girls high school students in Yazd*. Master's thesis. Tehran: Institute for Information Science and Technology Iran. (Persian)
22. Faroukhi, N, A.Bakhsipor joybari, B, A.(2009). *Effectiveness of solution-focused therapy in reducing behavioral problems in children and*

- adolescents Sari schools*. PhD thesis. Tehran: Institute for Information Science and Technology Iran. (Persian)
23. Ghadri, Z .Khodadadi, Z.Gokar,H.(2012). *Effectiveness solution-focused group counseling for students on self-perception*. Master's thesis. Tehran: Institute for Information Science and Technology Iran. (Persian)
  24. Gharraee, B. (2009). *Identity crisis and coping skills*. Tehran: gatre. (Persian)
  25. Gingerich, Wallace J.; Wabeke, Todd (2001). *A Solution-Focused Approach to Mental Health Intervention in School Settings*. Children & Schools, v23 n1 p33-47 Jan 2001.
  26. Hosseini, S. Moghtader, L. (2009). *Effectiveness of coping strategies training with stress on social adjustment*. Thought and Behavior, 3, 12, 66-73. (Persian)
  27. Hossein Pour, M. dervishi, T., Sudani, M. (2010). *Impact Glasser reality therapy education accountability practices on student identity crisis*. Journal of new findings in psychology. 106-98. (Persian)
  28. Javanmeer, L., Ghanbari, B. A., Kimiyayi, S. A. (2011). *Evaluate the effectiveness group-based consulting solutions focused on reducing depression among girl adolescents*. Master's thesis. Tehran: Institute for Information Science and Technology, Iran. (Persian)
  29. Kakya, L. (2010). *Effects of reality therapy group counseling based on identity crisis in students' academic guidance*. Journal of Mental Health, 12, 1-7. (Persian)
  30. LaFountain, Rebecca M.; And Others (1996). *Solution-Focused Counseling Groups: A Key for School Counselors*. School Counselor, v43 n4 p256-67 Mar 1996.
  31. Marcia ,J.E. (1966). *Development and validation of ego identity status*. *Journal of personality and social psychology* ,3 (5) ,551- 558
  32. McBrayer, Rachel H; Chibbaro, Julia S (2012). *ntegrating Sand Tray and Solution Focused Brief Counseling as a Model for Working with Middle School Students*. Georgia School Counselors Association Journal, v19 n1 p124-132 Nov 2012.
  33. Mosha Zeinder and Normans (1996). *Handbook of coping:Theory,Research,Applications*
  34. New some ,ws(2004). *the impact of solution focused brief theapy with AT-risk junior high school students*. Children and school 87:83-91
  35. Nasiri, A. Khosravi, S,A.QHadri, Z. Vafayi, T. Ismaili, M. (2010). *Effectiveness of the training methods of solving the adolescent girls crisis identity* .Veteran Medical Journal, 3, 9. (Persian)
  36. Nawabinejad, SH. (1999). *Guidance and counseling*. Tehran:moaser Publishing. (Persian)

37. Njarpvpor Ostadi, S. (1999). *Affective family relationships, self-esteem and socioeconomic status on youth identity formation. Thoughts and behavior in clinical psychology* .9,10, 49-58 . (Persian)
38. Noranipoor, R.A., Adibraad, N., Salari feyzabadii, H. (2008). *Evaluate the effectiveness of solution-focused group counseling and mental stress syndrome in high school female students andishe city* 86-85. Master's thesis. Tehran: Institute for Information Science and Technology, Iran. (Persian)
39. Omidian, M. (2009). *Identity psychological perspective*. Iran, Yazd: Yazd University. (Persian)
40. Quigney, Theresa A.; Studer, Jeannine R (1999). *Using Solution-Focused Intervention for Behavioral Problems in an Inclusive Classroom*. American Secondary Education, v28 n1 p10-18
41. Rshnv, M. Neysi, A. (2010). *The effect of education accountability , Reality therapy techniques on the reduction identity crisis female student's*. *Journal of new findings in psychology*, 71-87. (Persian)
42. Sabeti, F, Shahny yeylagh, M. (1998)., *The impact of social skills training in reducing social conflicts incompatibilities school students in Ahvaz*. *Journal of Educational Psychology*, 3, and 4 ,1-16.(Persian)
43. Saghi, MH.Rajai, A. (1999). *The relationship between adolescents' perceptions of family functioning with adaptation to them*. *Journal of Behavior*, 10, 71-82. (Persian)
44. Shafi Abadi, A. Karami, A. Mohammadi, T. (2012). *Effectiveness of solution-focused approach to career counseling style to confuse the identity of the woman referred to job seekers*. Master's thesis. Tehran: Institute for Information Science and Technology Iran. (Persian)
45. Sharafi, M. (2010). *youth and crisis Identity*. Tehran: Soroush. (Persian)
46. Sinha, S.(1993). *Compatibility questionnaire for high school students*. translated A. Karami. Tehran: Sinai (1998). (Persian)
47. Slomowski, C., and Dunn, J. (1996). *Young Children's Understanding of Other People's Feeling and Beliefs*. *Child Development*. 62, 1352-1336.
48. Taghipur, E. Khoshkonesh, A. Salehi, F. (2009). *The effect of solution-focused group counseling effective in increasing academic performance and Effective self-concept of secondary school students in Qazvin*. Master's thesis. Iran, Tehran: Shahid Beheshti University, Research Science and Technology Iran. (Persian)
49. Valde ,G.A.(1996), *indentity closure :A fifth indentity status.the*. *Journal of genetic Psychology*, 157(3),245-254.
50. Weissman, M.M.(1975). *The assessment of Social adjustment*. A Review of Techniques In *ARC Gen Psychiatry*, 32, 125-136.
51. Younes, S.J., R. Soltanifar, P., Barati, R. (2011). *the effectiveness training*

solutions focused parenting group on reducing maternal aggression in mentaliy retarded elementary school students. Master's thesis. Tehran: University of Welfare and Rehabilitation . Tehran: Institute for Information Science and Technology, Iran. (Persian)